

■ Не цуды, а рэальнасць

ФОРМУЛА СВЯТА,

або Як адзначыць Новы год «па навуцы»

Як нядаўна стала вядома, 2017-ы ў Беларусі будзе Годам навукі. Айчыныя вучоныя не стаяць у баку ад прагрэсу, а даказаць гэта можна хоць бы на прыкладзе... Новага года. Калі вам раптам надакучыла штогод праводзіць гэтакія свята аднастайна, на дапамогу прыйдуць распрацоўкі спецыялістаў НАН, пра якія мы расказвалі вам цягам 2016-га. Многія з іх могуць аказацца карыснымі пры падрыхтоўцы да святкавання.

Праўда, на асабліва бурнае святкаванне мы б на вашым месцы не разлічвалі. Новы год, па расказах палярнікаў, для іх праходзіць, як любы іншы працоўны дзень: у даследаваннях, мантажных работах і тэрміновых справах. Пра алкаголь няма чаго і казаць — кілішак каньяку вечарам 31 снежня лічыцца там за раскошу. А вось драмікамі вас, цалкам магчыма, пачастуюць.

1. ВІНШУЕМ РОДНЫХ

Вядома, трэба загадзя паклапаціцца пра віншаванні блізкіх людзей. Нягледзячы на існаванне інтэрнэту, многія дагэтуль карыстаюцца традыцыйнай поштай: выбіраюць прыгожыя паштоўкі, потым ад рукі пішуць цёплыя словы. Атрымаць такую вестку, вядома, прыемна, але ўявіце, якім было б уражанне вашага адрасата, калі б святачнае паштоўка яму даставілі... проста з неба! Не трэба здзіўляцца — гэта можна лёгка зрабіць пры дапамозе лятальных апаратаў, якія распрацоўваюць у Навукова-вытворчым цэнтры шматфункцыянальных беспілотных комплексаў НАН.

Фота: Надзея БУЖАК.

Пэўна, больш прыдатным для такой адказнай задачы стане «Буравеснік» — гэты беспілотнік можа пакрыць адлегласць у 290 кіламетраў на хуткасці 150 кіламетраў за гдзін (ніякая пошта не канкурэнт!), пры гэтым карысна нагруска складае 70 кілаграмаў: гарызантальна яго не толькі паштоўкамі, можна прыемна здзівіць далёкіх родзічаў. Акрамя таго, на апарата ўсталявана камера, што працуе і ў інфрачырвоным рэжыме, таму вы зможаце ўбачыць шчасліваю ўсмешку атрымальніка нават у цемры!

Гаворачы ж сур'ёзна, беспілотнікі прызначаны ў першую чаргу для дзяржаўных ведамстваў. Але дастаўка рэчаў пры дапамозе такіх лятальных апаратаў — справа недалёкай будучыні. Так, амерыканская інтэрнэт-крама Amazon ужо тэсціруе перадачу пасылак сіламі так званых дронаў (іх, дарэчы, таксама будуць ствараць у НВЦ беспілотных комплексаў НАН).

2. ВЫБІРАЕМ МЕСЦА ДЛЯ СВЯТКАВАННЯ

На жаль, галоўнае свята зімы апошнім часам нярэдка страчвае ў атмасфернасці — Новы год без снегу стаў для нас прывычным. Калі для вас гэта сур'ёзная праблема — не турбуйцеся, рашэнне ёсць. Трэба ўсяго толькі трапіць у склад беларускай антарктычнай экспедыцыі, і суметні пад акном 31 снежня вам гарантаваны (хай сабе ў Антарктыцы цяпер разгар лета — снегу там хапае і ў гэты час). Праўда, зрабіць гэта сёлета вы ўжо не паспееце — айчыныя палярнікі адправіліся ў дзвянта падарожжа на самы паўднёвы кантынент яшчэ ў кастрычніку. Адчайвацца не варта — антарктычная праграма ў Беларусі разлічана на шмат гадоў наперад, і новыя экспедыцыі будуць праходзіць і надалей.

Кіраўнік беларускай антарктычнай экспедыцыі Аляксей Гайдашоў на шматлікіх сустрэчах з грамадскасцю ўжо неаднойчы агучваў патрабаванні да «кандыдатаў у палярнікі». Калі вы маеце выдатнае здароўе, моцную псіхіку, некалькі спецыялізацый і жаданне правесці амаль паўгода за тысячу кіламетраў ад радзімы — віншваем, у вас ёсць шанцы. Тым больш што цяпер палярнікі будуць для сябе ўласны дом — Беларускаю антарктычную станцыю. Сёлета на «Белым кантыненте» з'явіцца ўжо другі модуль БАС, першы быў усталяваны яшчэ летась.

3. УПРЫГОЖВАЕМ ДОМ

Калі хочаце зрабіць атмасферу ў кватэры сучаснай, ваш выбар — 3D-прінтары. Хутэй за ўсё, не так шмат засталася чакаць часоў, калі любую бытавую дробязь можна будзе за лічаныя хвіліны «надрукаваць», не выходзячы з дома. У Нацыянальнай акадэміі навук вялікую ўвагу ўдзяляюць развіццю гэтага кірунку, над так званымі адтыўнымі тэхналогіямі працуюць спецыялісты адрозна некалькіх інстытутаў.

3D-прінтары даюць магчымасць стварыць практычна любы па форме і ўнутранай структуры прадмет. Адзіны недахоп заключаецца ў тым, што вам прыйдзецца навучыцца працаваць у спецыяльных праграмах, пры дапамозе якіх робяць віртуальныя мадэлі будучых вырабаў. А далей — бясконца прастора для фантазіі. Можна надрукаваць абсалютна любыя цацкі для ёлкі, упрыгажэнні для дома і не баяцца таго, што яны разаб'юцца. Тым больш што самы распаўсюджаны матэрыял, з якім працуюць прінтары, — пластык. З гэтай жа прычыны мы б не раілі спадзявацца, што «надрукаваць» атрымаецца ўсё, што хочаш, — пра наяўнасць у кватэры штопара і іншых абавязковых аtryбутаў свята варта паклапаціцца загадзя.

4. НАКРЫВАЕМ НА СТОЛ

У Нацыянальнай акадэміі навук даўно і паспяхова займаюцца распрацоўкай прадуктаў, якія, па словах супрацоўнікаў Навукова-практычнага цэнтры НАН па харчаванні, валодаюць высокай біялагічнай вартасцю і праходзяць шэраг лабараторных выпрабаванняў. Толькі не спадзявайцеся адшукаць сярэд распацовак навукоўцаў нешта накшталт маладзільнага салату «Аліўе». Усё значна больш прэзійна, але калі вы збераце на стол, выкарыстоўваючы прадукты «аўтарства» айчыных навукоўцаў, то святочны вечар дакладна пройдзе для вас карысна.

На «першае» — кансервы. Па смакавых паказчыках яны наўрад ці змогуць канкураваць з мясам па-французску ці катлетамі, фаршыраванымі грыбамі, затое ўзбагацяць ваш арганізм цэлым наборам мінералаў і вітамінаў груп А, D, E і С. Пры выбары дэсерту звярніце ўвагу на пірожныя і тарты з паніжанай энергетычнай вартасцю — смак той жа, а шчокі не растуць! Пад бой курантаў можна замест шампанскага выпіць, напрыклад, сідр, у якім пры дапамозе спецыяльнай тэхналогіі захоўваюцца карысныя біялагічныя актыўныя рэчывы. Распрацавана і фруктова-ягаднае віно з антыаксідантным дзеяннем, а таксама фруктовыя дыстыляты і моцныя напоі. А ці ведалі вы, што ў Беларусі выпускаюць любімы напоі пісьменніка Рэмарка — кальвадос? Тэхналогію яго вытворчасці, якая, дарэчы, прадугледжвае трохгадовую вытрымку, распрацавалі і ўкаранілі на вытворчасці нашы навукоўцы.

***

Вядома, гэты матэрыял — з большага жарт, хоць некаторыя сапраўды знойдуць для сябе карысныя парады. Галоўнае ж у іншым: навука, якая многім падаецца такой складанай і далёкай, насамрэч заўсёды знаходзіцца побач з намі. Няхай так будзе і ў новым годзе!

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ. lyskavets@zviazda.by

■ Пачытаем?

КНИЖНЫЕ РАХУНАК: ЗАЛАТЫ ТУЗІН

Напрыканцы года прынята падводзіць вынікі літаратурнага жыцця краіны, вызначаць, якія з новых кніг найбольш спадабаліся, якія з іх мы возьмем з сабой у год наступны, будзем чытаць і перачытваць. Мы ж прапануем чытачам «Звязды» звярнуць увагу не толькі на новыя выданні, што пабачылі свет сёлета, але і вярнуцца да класікі. У нашым залатым тузіне згадаем самыя знакавыя кнігі стагоддзя — тыя, за якія сапраўды не сорамна беларусам і ў якіх выявіўся наш нацыянальны характар, менталітэт. Магчыма, гэты рэйтынг будзе крыху суб'ектыўным, некаму ён нагадае пра школьную праграму, але спадзяюся, што большасць нашых чытачоў усё ж звернуцца да згаданых твораў.

Амаль 17 гадоў таму, ва ўжо далёкім 2000 годзе, «Звязда» праводзіла апытанне сярод сваіх чытачоў, каб вызначыць знакавую кнігу стагоддзя. Тады бясспрэчным лідарам стала «Новая зямля» Якуба Коласа. Думаецца, без гэтай паэмы не абходзіцца і сёлета: твор сапраўды паказвае адметнасці характару беларуса, яго імкненне атрымаць свой кавалак зямлі, на якім бы ён стаў сапраўдным гаспадаром. Думку пра прыналежнасць да месца, дзе нарадзіўся, жыве і працуе беларус, працягвае папечнік Якуба Коласа Янка Купала ў драме «Тутэйшыя». Пагадзіцеся, які герой твора Мікіта Зносаў, многія беларусы сёння не адчуваюць і не разумеюць сваёй нацыянальнай прыналежнасці, не імкнуцца выяваць гісторыю. Не абходзіцца ў рэйтынг найлепшых кніг стагоддзя без мастацтва «чыстай красы» — творчасці сёлета юбілера Максіма Багдановіча. Яго паэтычны «Вянок» не толькі стаў праявай велізарнага таленту маладога творцы, але і адзначыў яго тонкі густ і ўменне да дэталей, драбніц прадумаць і структураваць кнігу паэзіі.

Імя Сымон у большасці аматараў беларускай літаратуры асацыюецца з таленавітым музыкам-самародкам з вядомай паэмы Якуба Коласа. Але тут мы згадаем твор іншага аўтара. Майстар імпрэсіяністычнай паэзіі і прозы Змітрок Бядуля ў сваёй апавесці «Салавей» здолеў расказаць гісторыю ўніклнага акцёра прыгоннага тэатра, музыкі, здольнага дасканала перадаваць «гаворку» звяроў і птушак. Апавесць прываблівае не толькі сюжэтам, але найперш меладычнасцю мовы і неверагодным уменнем аўтара перадаваць у словах чыстыя эмоцыі.

Не абмінём мы ўвагай і творчасць Кузьмы Чорнага. Думаецца, яго «Пошукі будучыні» многім помняцца яшчэ са школьных гадоў. Гэты аўтар — з тых прэзаікаў, каго можна чытаць і перачытваць, здзіўлячы майстэрству

падбіраць словы, выказваць глыбокія думкі і разважаць пра лёсы цэлых пакаленняў. Успамінаюцца таксама «Ніжнія Байдуны» Янкі Брыля і непаўторныя характары вяскоўцаў, дасканала вымаляваныя ў гэтым творы. Тут жа згадаем і байкі Кандрата Крапівы. Дасціпны гумар, сітуацыі, пазычаныя з жыцця, і неверагодна назіральны аўтар. Гэтыя кароткія і смешныя вершы актуальныя і сёння.

Калі мы кажам пра непаўторных герояў, то нельга не згадаць Уладзіміра Караткевіча і яго яскравага персанажа Гервасія Выліваха з «Ладзі распачы». Імпультыўны, смелы, шчыры, самаадданы, ён не баіцца рызыкаваць і да апошняга адстойвае ўласную пазіцыю. Карацей, Гервасій — ці не самы сімпатычны герой усёй нашай класікі.

Нельга лічыць, што беларуская літаратура — тэрыторыя выключна мужчынская. Жанчынам тут таксама хапае месца і прасторы для творчасці. Тут згадаем тонкую лірычную паэтку Яўгенію Янішчыц і першы том Збору твораў, што пабачыў свет сёлета, а таксама таленавітую пісьменніцу Людмілу Рублеўскую з яе тэатралогіяй пра смелага Пранціша Вывіча і мудрага Баўтрамея Лёдніка. Калі паэзія Янішчыц прываблівае найперш пачуццёваасцю, шчырасцю, адкрытасцю, то проза Рублеўскай вылучаецца выверанасцю, дакладным гістарызмам і імкненнем раскрываць сюжэты як мага больш дэтальна.

Да творчасці Адама Глобуса ў нашым грамадстве неадназначнае стаўленне. Нехта яго кнігі вельмі любіць, а нехта цалкам не прымае такой смеласці і адкрытасці, якія гэты паэт і прэзаік выказвае ў сваіх творах. Я сябе называю хутэй, у ліку першых. Бо гэты аўтар сапраўды паказаў, што беларуская літаратура — не толькі тэрыторыя цноты і сціпласці, што тут дазволена намнога больш, што можна разважаць шырэй і закранаць самыя інтымныя пытанні. Таму яго «Толькі не гавары маёй маме» — адрозна «так» нашага залатога тузіна.

Калі б Андрэя Горвата не існавала, то яго варта было б прыдумаць. Працаваў дворнікам у Купалаўскім, выдатны калумніст, ён з'ехаў з Мінска ў хату свайго дзедка ў палескую вёску. Яго дзённік «Радзіва Прудок» стаў сёлета сапраўднай літаратурнай сенсацияй. Кніга, на якую збіралі грошы праз краўдфандынгавую платформу, — сапраўдны знак абранасці, далучанасці да суполкі. А яшчэ — гэта выдатная медытатывная проза, на якую сапраўды не шкада патраціць некалькі паслянавагодніх вечароў.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by

ТРИ ПАДЗЕІ ГОДА,

па версіі
Аляксандра ЖУКА,
рэктара
Беларускага
дзяржаўнага
педагагічнага ўніверсітэта:

1 Першым дасягненнем стала па-вельічэнне ў краіне колькасці педагагічных класаў. Наша ідэя падрыхтоўкі вучняў да свядомага выбару педагагічнай прафесіі становіцца ўсё больш папулярнай. Пасля першага года работы педагагічных класаў і груп інтарэс да іх вырас удвая! Мы звязваем з іх выпускнікамі сур'ёзныя надзеі.

2 Па-другое, у верасні адкрыўся спартыўны комплекс БДПУ на базе стадыёна «Лакаматыў» — гэта было феерычнае спартыўнае свята. На працягу года за кошт уласных і прыягнутых сродкаў правялі комплексную мадэрнізацыю аб'екта. Вонкавае аблічча старога стадыёна атрымалася захаваць, разам з тым ён займеў новыя трыбуны з большай колькасцю пасадачных месцаў, два футбольныя палі са штучным пакрыццём і газонам і самае сучаснае абсталяванне. Футбольнае поле, якое адпавядае сусветным стандартам, — вынік спонсарскай дапамогі Беларускай федэрацыі футбола.

3 І трэцяя знакавая падзея ў жыцці нашай ВНУ ў адыходзячым годзе — адкрыццё абноўленай экспазіцыі Музея педагагічнага ўніверсітэта. Яе прастора зроблена з акцэнтам на інтэрактыўнасць і новыя інфармацыйныя тэхналогіі. З дапамогай інфакіёскаў у выглядзе мультымедыяных панэляў наведвальнікі могуць азнаёміцца з гісторыяй ВНУ самастойна. Кожны экспанат музея забяспечаны персанальным QR-кодам: сканіраваўшы яго, госці могуць атрымаць малюнак з падрабязнай інфармацыяй на свой смартфон або планшэт. Гэта сучасна, цікава студэнтам і моладзі і адкрывае шырокія магчымасці для навуковай і творчай работы выкладчыкаў.